

Калина Мичева-Пейчева

Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“
Българска академия на науките
София, България

Юбилей

ДОЦ. Д-Р МАРИЯНА ВИТАНОВА НА 60 ГОДИНИ

Доц. Марияна Витанова е родена на 15 август 1956 г. И до днес тя живее в самото сърце на столицата – там, където тупти културният живот. Отраства с децата на тогавашния софийски интелектуален елит. Неведнъж ми е разказвала забавни истории за някои минали или настоящи звезди. Когато говори за детството си, Марияна винаги придобива онази усмивка, която харесвам най-много – леко носталгична и замечтана.

Марияна Витанова завършва 21. гимназия в София и веднага след това записва българска филология в СУ „Св. Климент Охридски“. Още като студентка участва в летните експедиции за събиране на диалектен материал за Българския диалектен атлас. Студентските ѝ занимания с диалектология се оказват определящи за научната ѝ ориентация. Почти целият ѝ професионален път преминава в Института за български език. От 1986 г. е проучвател, а година по-късно става научен сътрудник в Секцията за българска диалектология и лингвистична география. В същата секция тя защитава своя докторат на тема: „Говорът на с. Еникьой (Кръстополе), Ксантийско“.

През 1999 г. се хабилитира като старши научен сътрудник II степен (доцент). В последните почти десет години доц. Витанова се посвещава на етнолингвистиката, но нейните интереси продължават да се свързват и с диалектологията – област, в която тя е експерт от голяма величина. Нейното име е сред авторите на най-големите диалектоложки трудове у нас: „Български диалектен атлас. Обобщаващ том. Встъпителна част“ (София, 1988); „Български диалектен атлас. Обобщаващ том. Ч. I–III. Фонетика. Акцентология. Лексика“ (КИ „Труд“, София, 2001). Предстои излизането от печат на „Български диалектен атлас. Обобщаващ том. Ч. IV. Морфология“, в който М. Витанова е не само автор, но и член на редакционната колегия. Доц. Витанова е автор на карти за българските говори от Южна Тракия и Мала Азия, от Беломорска и Вардарска Македония, от Моравската област и Добруджа, които остават непубликувани в архива на Секцията за българска диалектология и лингвистична география, но без които не би било възможно изработването на обобщаващите токове на „Българския диалектен атлас“.

Дълги години М. Витанова е член на авторския колектив на проекта „Български диалектен речник“. Участвала е активно в теренни експедиции за събиране на диалектна лексика, в проучването на архивни източници, в изработването на словника на речника. Нейната висока научна компетентност ѝ помага изключително много в работата по значимите международни колективни проекти, в които участва: „Социокултурни контакти и взаимодействия в Централна и Югоизточна Европа (История и съвременност)“, съвместен проект с РАН. В подтемата на Секцията за етнолингвистика доц. М. Витанова участва със студията си „Градът и селото във фразеологията и паремииите“. Друг значим съвместен проект с РАН е „Славянските езици. Проблеми на историята, диалектологията, етнолингвистиката и съвременната езикова ситуация“, където авторката участва с темата „Концептът *труд*“.

Същата тема тя дообогатява и развива в международен проект с Полската академия на науките, ръководен от забележителния Йержи Бартмински. В последните години работи и по друг мащабен проект – „Културна идентичност в епохата на глобализация“, където в полето на нейните научни интереси попадат концептите *здраве* и *болест* в диалектите и фразеологията.

В научния живот на Секцията за етнолингвистика Марияна Витанова участва активно, уповавайки се на своя опит, научни възгледи и впечатляващо трудолюбие. Сред колективните проекти, посветени на новата проблематика, са: „Електронен архив на термините на българската духовна и материална култура“ и „Анотирана библиография по етнолингвистика 2000–2010 г.“. В момента доц. Витанова успешно ръководи два колективни проекта, които се отличават със своята иновативност и интердисциплинарност, представяйки пресечна точка между лексикографията и етнолингвистиката: „Етнолингвистичен речник на българската народна медицина“ и „Музикалният свят на българина в лексикалната система на българските диалекти (етнокултурни аспекти)“.

В края на миналата година на руски език излезе книгата на Марияна Витанова „Языковые фрагменты“ (Lambert. Academic Publishing, Саарбрюкен), постижение не само за своя автор, но и за Секцията като цяло. Сред другите нейни монографии трябва да бъдат споменати: „Човек и свят. Лингвокултурологични проучвания“ (2012), „Зоонимите в българските пословици, поговорки и фразеологизми“ (2011), както и „Наречия за време в българските говори“ (2005).

Десетки са студиите и статиите ѝ в международни и български издания, които засягат важни проблеми от диалектологията, етнолингвистиката, лексикологията и лексикографията. Достатъчно е да се изброят само някои от тях, за да се разбере многостранността на научните интереси на доц. Витанова: „Концепт *труд* в болгарской языковой картине мира“ (Славянский мир в третьем тысячелетии. Славянские народы: векторы взаимодействия в Центральной, Восточной и Юго-Восточной Европе. Москва, 2010); „Село и город во фразеологии и диалектах болгарского языка“ (Сла-

вянский мир в третьем тысячелетии. К 1150 летию славянской письменности. Кн. II. Москва, 2013); „Семантические диалектизмы в болгарских говорах“ (Диалектная лексика. СПб., 2013); „Здравето и болестта в диалектите и фразеологията“ (Дзяло, 2015, бр. 5); „Човекът и светът на животните в българските устойчиви сравнения“ (Български език, 2009); „Портретът на българина в устойчивите сравнения“ (Български език, 2011); „Названия за баница в българските диалекти в славянски и балкански контекст“ (Исследования по славянской диалектологии. 10. Терминологическая лексика материальной и духовной культуры балканских славян. Москва, 2004); „Архаични черти и иновации в диалекта на преселниците от с. Кръстополе (Еникьой), Ксантийско“ (Littera scripta manet. Сборник в чест на 65-годишнината на проф. д.ф.н. Василка Радева, 2005); „Неопределителните местоимения в българските диалекти“ (Научни изследвания в чест на проф. Боян Байчев. По случай неговата 70-годишнина. В. Търново, 2005); „Обобщителните местоимения в българските диалекти“ (Българският език през XX в., 2001); „Следи от бройни системи, различни от десетичната, в българските диалекти“ (Българска реч, 2001); За категорията „степен на признака“ в българските диалекти“ (Българска реч, 2001); „Наречия за време в българските говори от Македония“ (Лингвистични студии за Македония, 1996); „За отсъствието на граница между говорите от двете страни на река Места“ (Проблеми на българския език в Македония, 1993); „За лабиализацията на гласните *и*, *е* и *а*, *ъ* в говора на с. Еникьой (Кръстополе), Ксантийско“ (Български език, 1985); „Дълга съгласна *ш* в говора на с. Еникьой, Ксантийско“ (Български език, 1985) и др.

Нейната колегиалност и начетеност се проявяват в авторството ѝ на множество компетентни рецензии за трудовете на наши и чужестранни учени. Многобройни са изявите ѝ на български и международни научни форуми.

Доц. Витанова има и важна експертна дейност. Тя е дългогодишен член на Научния съвет на Института за български език, член е на Комисията по диалектология към Международния комитет на славистите, както и на Атестационната комисия при ИБЕ. Участвала е в журита за различни конкурси.

Наред с многостранната си научна дейност в последните години Марияна Витанова обучава над 30 студенти по европейската програма за учене в реална среда „Студентски практики“, като с част от тях създава истинска професионална близост. Водила е лекции и упражнения в СУ „Св. Климент Охридски“ и в ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Убедена съм, че всичко написано отговаря на действителността, може би с изключение на едно – „Доц. д-р Марияна Витанова на 60 години“.

✉ Калина Мичева-Пейчева
kalina.micheva@gmail.com